

7. Яців Р. «Візія батьківщини» як ідеологічний вектор діяльності українського мистецького гуртка «Спокій» у Варшаві (1927–1939). Народознавчі зошити. № 5 (161). 2021. С. 1096–1103.

8. Яців Р. Олекса Шатківський та український мистецький гурток «Спокій». Матеріали до історії українського мистецтва 1920–1930-х років. Львів. 2013. 67 с.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-374-3-18>

COLOR SCIENCE – FUNDAMENTAL SCIENCE

КОЛЬОРОЗНАВСТВО – ФУНДАМЕНТАЛЬНА НАУКА

Dorohan I. V.

*Candidate of Philological Sciences,
Senior Lecturer at the Department
of Creative Arts and Design
Dnipro National University
named after Oles Gonchar
Dnipro, Ukraine*

Дорогань І. В.

*кандидат філологічних наук,
старший викладач кафедри
образотворчого мистецтва і дизайну
Дніпровський національний
університет імені Олеса Гончара
м. Дніпро, Україна*

Кольорознавство як наука сформувалася у другій половині XIX століття і складається з кількох розділів. Одні вивчають фізичну теорію кольору, інші досліджують кольоровий зір, а треті встановлюють закони кольорової гармонії. Кольорознавство – наука молода, але сьогодні розвиток її постійно вдосконалюється.

Для живописців і майстрів декоративно–прикладного мистецтва проблема кольору завжди була актуальною, а також, скажімо, для архітектора чи ткача – для всіх, хто використовує колір у своїй професійній діяльності, тому кольорознавство, як наука про колір, є найпотужнішим засобом художньої форми.

Проблемами кольору займаються фундаментальні науки: філософія, естетика, історія та теорія мистецтва, філологія і навіть археологія. Багатогранність пізнання кольорознавства базується на поєднанні об'єктивного (світло) та суб'єктивного (почуття).

«Кольорознавство – це комплексна наука про колір, яка містить в собі сукупність даних фізики, фізіології, психології та суміжних із ними наук, що вивчають природний феномен кольору» [5].

Колір – це результат зорового відчуття, який залежить від умов освітлення, від відстані до предмета, який розглядається, та багатьох інших факторів.

У часи, коли давня людина «побачила» колір і почала ним користуватися, коли з'явилися назви кольорів і були помічені їх властивості.

Сучасна наука визначає колір як відчуття, що виникає в органі зору людини при діянні на нього світла [4]. У кольорознавстві світло розглядається як електромагнітний хвильовий рух. Швидкість розповсюдження всіх видів електромагнітних коливань приблизно дорівнює 300000 км/с. У спектрі білого сонячного світла розрізняють 7 основних кольорів (спектр).

Всі кольори підрозділяються на хроматичні та ахроматичні. Ахроматичні це білий, чорний та всі сірі кольори. До їх спектрів входять промені всіх довжин хвиль в рівному ступені, а в спектрах хроматичних кольорів завжди є переважання будь-якої однієї довжини хвилі. Це фізичні основи кольорів.

Кольору притаманні типи контрастів. У кольорознавстві цей термін враховує не лише протиставлення, а й певну оптичну дію та її результат, що виникає внаслідок того чи іншого протиставлення – тобто у людини з'являються нові враження під час сприйняття того чи іншого кольору.

Леонардо да Вінчі (1452–1519) першим звернув увагу на прояв контрасту, як дії: із кольорів рівної білизни і однаково віддалених від очей той колір буде найбільш чистим, який оточений найбільшою темнотою. Існують контрасти кольорових співставлень, контрасти світлого і темного, холодного і теплого кольору, додаткових кольорів, контрасти кольорових насичень, симультанні тощо. Про контрасти писав у своїй книзі «Мистецтво кольору» швейцарський художник та теоретик Йоганес Іттен [3].

Кольорова гармонія, її типи, колорити – це поняття і їх розуміння теж важливі для майбутніх художників. Відношення людини до кольору формується під впливом різних факторів, а історія культури дає можливість простежити у загальних рисах динаміку зміння «колористичного ідеалу».

Наприклад, давні народи віддавали перевагу чистим і яскравим кольорам – це спочатку, під час історичного розвитку, а коли цей давній народ наближався до гибелі, у його кольорових гамах переважали приглушені та ускладнені тони, тонкі нюансні сполучення. Так, у загальних рисах розвивалася колористика Давнього Єгипту, античності, Давнього Китаю. Ця ж закономірність простежується і в історії західноєвропейського дворянства – від «варварського» блиску раннього середньовіччя до ніжно – вишуканих гам рококо. Епоха Відродження в

Європі поверталася до ідеалу античної гармонії, але до самого кінця епохи не було переборонено вплив середньовіччя.

Неоціненний внесок у теорію гармонії зробив німецький письменник, мислитель та дослідник Гете (1749–1832). Основи гармонізації кольорів він шукав у закономірностях сприйняття кольору оком.

У колористиці сучасного мистецтва проблема гармонії залишається однією з найголовніших, і для її рішення засвоюється досвід всіх часів і народів.

Існує взаємодія кольору і форми на площині і в просторі – адже саме майбутнім художникам і дизайнерам створювати свої художні твори і дизайнерські проекти.

Існує символізм кольору у світовій культурі, мистецтві і дизайні. Термін символізм іде від поняття символ– своєрідний знак у давніх греків, що визначає або нагадує поняття, образ, що втілює якусь ідею. Символізм – реакційна занепадницька течія в мистецтві та літературі Західної Європи наприкінці XIX століття.

Символізм характеризується експериментаторством, прагненням до новаторства, використанням символіки, недомовкою, таємничими і загадовими образами. Головні представники символізму в образотворчому мистецтві:

П. Гоген, М. Чурльоніс, М. Врубель та інші. Формулою символізму є уява, що створює аналогії чи відповідності, які передають їх образами.

Створюючи свої полотна чи вироби декоративно – прикладного мистецтва, при виборі кольорового рішення художники керуються виключно естетичним задумом, але вони не можуть нехтувати науковими даними про психологічний вплив кольору на закономірність зорових сприйнятів[1]. Психологічний аспект сприйняття кольору нерозривно пов'язаний із соціально– культурним та естетичним. Існує комплекс питань, які є складною проблемою психологічного впливу кольору. Для художників особливо актуальним є питання про фізіологічні реакції людини на колір і про кольорові асоціації, а для цього треба ознайомитись із усіма спектральними кольорами, які так чи інакше впливають на функціональні системи людини.

Колір має свій характер і впливає на психіку людини. Англійський філософ Ф. Бекон (1561–1626) вважав, що колір – це життя, і вплив різних кольорів на здоров'я людини величезний [6]. Це взяли до уваги психологи та медики, і так виникло поняття терапії кольором, її психологічний та фізіологічний аспекти.

З'ясувалося, що фізіологічна взаємодія кольорів виявляється через їх вплив на серцевий ритм, кров'яний тиск, та інші параметри організму, а популярність терапії кольором зростає з кожним днем як природний метод лікування, яким користувалися ще Адам і Єва.

Тож, знання комплексної науки «Кольорознавство» стане у пригоді майбутнім художникам і майстрам декоративно – прикладного мистецтва.

Література:

1. Базима Б. А. Колір та психіка. Харків, «Думка», 2001. 172.
2. Денисенко С. Теорія кольору: навчальний посібник. Київ, навчальне видання, 2021. – 150 с.
3. Іттен Й. Мистецтво кольору. Київ, «ArtHuss», 2022. 96 с.
4. Печенюк Т. Кольорознавство. Київ, «Грані-Т», 2009. 192 с.
5. Прищенко С. Кольорознавство. Навчальний посібник (Серія «бібліотека дизайнера»). Київ, «Грані», 2009. 341 с.
6. Скрипник І. Кольоротерапія. Лікування мистецтвом: методичний посібник. Рівне: навчальне видання, 2014. 36 с.